

важливим при побудові зіставної семантики цих мов. При цьому варто зупинитися не лише на синонімічних рядах (смівливість, хоробрість, звага та ін.), а й на дистрибуції кожного з синонімів (прикметники, що з ними сполучаються, або дієслова, які ними керують або керуються. Цікавими для зіставлення можуть бути не лише семантичні градації у межах синонімічних рядів, а й антоніми до них (поодинокі чи такі, що утворюють антонімічний ряд). Звичайно, слід передбачати, що така робота вимагатиме прискіпливої старанності при доборі зіставлюваних мовних одиниць. Приклад такої копіткої праці можна навести, узявши з минулого: йдеться про так звані «препринти» І.О. Мельчука, в яких малими порціями подавався лексико-семантичний матеріал (з російської мови), що мав становити частини своєрідного, семантично деталізованого тлумачного словника. За «ниточку», що мала далі розкручувати таку мікросистему слугувало дієслово, позбавлене надто експресивного забарвлення, наприклад, «говорити» у супроводі позначень *tin* («шепотіти»), *tax* («кричати»), *ant* («мовчати»).

Безперечно, ці приклади наводимо не заради поновлення дослідів І.О. Мельчука (що, на жаль, не знайшли продовження та узагальнення), а щоб показати, що копітким, філігранним аналізом лексичної семантики, зокрема при застосуванні концептуалізму, варто займатися й у наш час.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гумбольдт В. Избранные труды по языкознанию / Пер. с нем. – М.: ОАО «Прогресс», 2000; 2. Новое в зарубежной лингвистики: Когнитивные аспекты языка, – 1988. – Вып. XXIII.

Останчук А.Л. (Київ, Україна)

Функціональні особливості лексико-семантичної групи дієслів на позначення напрямку руху в писемно-книжкових та літературних стилях сучасної китайської мови

Досліджуються особливості функціонування ЛСГ дієслів на позначення напрямку руху сучасної китайської мови з метою виявлення закономірності та частоти вживання даного класу дієслів у книжкових та літературних стилях китайської мови.

Ключові слова: дієслова, лексико-семантична група дієслів на позначення руху, напрям руху, стилістика китайської мови, частотна класифікація, функціональні стилі.

Исследуются особенности функционирования ЛСГ глаголов направления движения современного китайского языка с целью установления закономерности и частоты употребления данного класса глаголов в книжных и литературных стилях китайского языка.

Ключевые слова: *глагол, лексико-семантическая группа глаголов движения, направление движения, стилистика китайского языка, частотная классификация, функциональные стили.*

Research is dedicated to lexical-semantic class of motion verbs in modern Chinese language in order to determine frequency and regularity of verbs' usage in functional styles of named language.

Key words: *verb, lexical-semantic class of motion verbs, verbs of direction, stylistics of Chinese language, quantity classification, functional styles.*

Дієслова руху вживаються у комунікації задля описання життя та діяльності об'єкту, тому за мету даного дослідження взято питання виокремлення особливостей ЛСГ дієслів на позначення напрямку руху в залежності від прояву у мовленні конкретних задач та ситуацій спілкування; практичне підтвердження робочої гіпотези, що відмінність між функціональними стилями китайської мови визначається якістю та кількістю дієслів, та розробка єдиної схеми частоти вживання дієслів напрямку руху у функціональних стилях китайської мови. У процесі взято до уваги особливості даної категорії слів у 5 основних функціональних стилях: науковому, публіцистичному, офіційно-діловому, розмовно-побутовому та художньому. Хоча Горелов В.І. пропонує розглядати художній стиль поза межами функціональних стилів, через свої суттєві відмінності, а радше виокремити його в самостійну категорію, назвавши «літературно-художнім мовленням», ми не робили акцент на даній класифікації, і зосередились саме на обраному класі дієслів.

«Функціональні стилі виокремлюються на основі екстралінгвістичних даних – на основі функцій мови, або на основі сфер спілкування. Проте стиль – це різновид мови (мовлення), і він потребує власне мовної (мовленнєвої), лінгвістичної характеристики з точки зору типових для неї мовних засобів. Варто виділити 2 різновиди таких засобів. По-перше, це мовні засоби, що входять до стилістичної парадигми, тобто стилістичні синоніми та варіанти. По-друге, це так звані функціонально-мовленнєві засоби, тобто такі засоби, що зазвичай не вирізняються за мовною стилістичною забарвленістю, і вживаються переважно в якомусь одному стилі. Загальним компонентом для усіх стилів є стилістично нейтральні

мовні засоби. Тобто, відмінність між стилями визначається якістю та кількістю (частотою вживання) стилістично забарвлених мовних засобів, що поєднуються із нейтральним компонентом, та функціонально-мовленнєвих засобів» [2, 21]. Функціональні стилі варто не стільки протиставляти, скільки співставляти [1, 14], тому ми розглянули не відмінності, а закономірності вживання обраного класу дієслів у всіх функціональних стилях.

З поміж усіх частин мови дієслово є найскладнішою та найбільш емоною; воно має великі можливості описувати життя у його розвитку та русі. О.М. Толстой писав: «Движение и его выражение – глагол – являются основой языка. Найти верный глагол для фразы - это значит дать движение фразе». У різних стилях мови дієслово займає своє місце і відіграє неоднакову роль. Характер офіційно-ділового стилю диктує манеру мовлення, тобто тут буде наявне домінування констатування фактів, описове мовлення ніж розповідь, роздуми тощо, що в свою чергу визначає його статичність, а дієслівні форми тут витіснені віддієслівними іменниками: 起见 із метою, 如下 нижче викладене, 一步 подальший (крок, розвиток). Серед семантичних груп дієслів, що наявні у даному стилі, головна роль відведена дієсловом із значенням зобов'язаності: варто, зобов'язується, належить, повинен тощо. 促见 стимулювати, сприяти, 进行合作 проводити спільні дії, 开展合作 розвивати співпрацю, 通过 приймати (угоду).

Науковий стиль, якому теж притаманний іменний тип мовлення, є, тим не менш, більш дієслівним, у порівнянні із офіційно-діловим. Недарма його частотність у півтора рази більша. Прагнення до абстрактизації у наукових текстах відображається у підборі дієслів певної семантики: навести, провести, довести тощо: 举例如下 нижче наведемо приклади, 见上文 див. вище, 综上所述 підсумувати вищесказане, 略谈一下 коротко зупинимось на ..., 一来 по-перше, 实际说来 казати по суті.

应该对生产中遇到的重大问题进行分析

Необхідно провести аналіз серйозних проблем, що виникли у процесі виробництва.

У публіцистичному стилі наявність певної групи дієслів може стати визначальною рисою тексту, якщо функціонально-змістовий тип мовлення орієнтований на розповідний, подієвий характер викладення. Проте за наявності інших умов у газетно-публіцистичних текстах (особливо, якщо вони потрапили під сильний вплив офіційно-ділового стилю) дієслівність іноді зводиться до мінімуму, що є в одних випадках

цілком закономірно, а в інших оцінюється як негативне явище [2, 35]. Стилістично виправданим є випадки вживання віддієслівних іменників за низької частотності дієслів у реченні, та навпаки.

应邀 прийняти запрошення, 出现 виникати, 经过 проходити, 骑在马上 їздити верхи, 不仅往下延伸也向上延伸 розлетітися світом (про чутки), 主管范围包括 входить у компетенцію, 得到大量预算 вимагати капіталовкладень, 去世后 після кончини, 来自 від/з, 以来 протягом, 下面 нижчевказаний, 大举进攻 загальнонаціональний наступ, 出色 видатний, 称心的忠实走狗 прихвостень, що припав до душі, 打起联合国的招牌 повісити вивіску ООН (діяти під прапором ООН), 嗟来之食, 吃下去独子要疼的 З'їси подачку – живіт розболиться [з газет].

Публіцистичний стиль у порівнянні із іншими книжковими стилями має значно ширші можливості використання семантичних груп дієслів, хоча обмеження жанрового та тематичного характеру вимагають стриманості авторського вибору.

Розмовний стиль – один із функціональних літературних стилів мови, який являє собою літературно-розмовне мовлення. В китайській мові розмовний стиль має більше розбіжностей із писемними стилями, ніж в українській та російській не тільки через різницю в характері та умовах спілкування, а й через вплив багатовікової культурної традиції – мова усного спілкування тривалий час сильно відрізнялась від писемної мови. Лексичний склад даного стилю різнобарвний, основний пласт лексики тут утворює між стильова лексика літературної мови – нейтрально-літературні слова. Важливу роль тут відіграє інтонація, а також пара лінгвістичні засоби – міміка, жести тощо.

三点钟已经过去了。Вже пройшло 3 години. 过街时注意车辆。Коли переходиш дорогу дивись уважно, щоб не було машин. 我过两天再来。Я знову прийду за 2 дні.

Дієслівність, як функціонально-стильова параметральна ознака виділяє з-поміж інших художньо-літературне мовлення. Значно більша кількість дієслів (у два з половиною рази більше, ніж в офіційно-діловому стилі) – перевага образного мовлення. В художньому мовленні дієслово використовується для передачі руху, що виражає динаміку світу навколо та духовного буття людини. Найважливіша стилістична функція дієслова в художньому мовленні – надавати опису та розповіді динамізму. Мова, насичена дієсловами, створює енергію та напругу розповіді. Тут можна виділити цілий ряд семантичних груп дієслів, що регулярно

використовуються літераторами як засіб образної конкретизації. Ці дієслова позбавлені позаконтекстуальної стилістичної забарвленості. Проте, вони є недоречними в науковому та офіційно-діловому стилях, де групи дієслів означають, як правило, конкретні деталізовані дії. Показовим є те, що у відношенні дієслів руху, які зафіксовані в художньому мовленні, 67% відмічено саме в ньому, 27% - одночасно в художньому та публіцистичному, 15 - в художньому та науковому, 9% - в художньому та офіційно-діловому. Домінування дієслівних конструкцій над іменними в художньому мовленні (а також у певній мірі в публіцистичному стилі та в розмовній мові) сприяє емоційності та життєвості даних стильових різновидів. Напротивагу цьому експасія імені внаслідок заміни дієслів віддієслівними іменниками в офіційно-діловому та науковому стилях створює важкість конструкцій та характерну для цих стилів статичність. Крім того, семантика дієслів досить неоднозначна. До складу дієслів входять чимало слів, що описують стан, не пов'язаний із активними діями: дієслова мислення, бажання, почуттів, уваги, емоційних та психічних станів тощо. Тому стилістичний ефект вживання дієслів різних семантичних груп не однаковий. Сила виразності крається не стільки у семантиці, скільки у граматичній природі дієслова та іменника. Дієслово – єдина частина мови, яка називає дію як процес у граматичних формах часу, особи, способу тощо. Саме в таких категоріях отримують вичерпне поняття дієслівності як процесу [2, 5].

Підсумовуючи вищезазначене, можна сказати, що в центрі уваги стилістики, з нашої точки зору, має стояти використання дієслівних категорій за-для посилення дієвості мовлення. Тому найзручнішим об'єктом спостереження, в першу чергу нашої проблеми дослідження, має бути публіцистичний стиль та художнє мовлення, які є відкритими для експресивного використання дієслова. Вживання дієслівних форм в офіційно-діловому стилі зведено до мінімуму, тут найяскравіше виражений іменний характер мовлення. Середня частотність вживання дієслів на кожну тисячу слів дорівнює 60, в то час як у науковому стилі їх 90, а у художньому мовленні – 151 [2, 13], а кількість дієслів руху та напрямку руху становлять відповідно у кожному стилі: офіційно-діловому 9 (5 руху+4 напрямку), науковому 13 (8 руху +5 напрямку), публіцистичному 18 (10руху + 8 напрямку), художньо-літературному мовленні 25 (14 руху +11 напрямку), розмовному 31 (20 руху+11 напрямку).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Горелов В.И. Стилистика современного китайского языка. – М., 1979. – 192 с.;
2. Кожина М.Н. Стилистика русского языка. – М., 1983. – 153 с.;
3. Яхонтов С.Е. Категория глагола в китайском языке. – М., 1957. – 182 с.